

Beekrombouten (*Gomphus vulgatissimus*) langs de Drentsche Aa in juni 2011 en 2012

S. Bot

Het Nationaal beek- en esdorpenlandschap de Drentsche Aa is geen onbekend gebied voor mij. Het afwisselende landschap rondom een authentiek meanderende beek (Figuur 1) zorgt ervoor dat ik er vaak kom, voornamelijk om zweefvliegen (Syrphidae) te vangen. Op 4 juni 2011 bezocht ik het gebied, samen met mijn ouders. Aangekomen bij de brug over de Drentsche Aa bij Oudemolen, keek ik de beek over en direct zag ik een rombout op de vegetatie langs de waterkant zitten. Het was duidelijk geen Plasrombout (*Gomphus pulchellus*) die ik eerder in het gebied had waargenomen. Dit moest toch een Beekrombout (*Gomphus vulgatissimus*) zijn? Omdat ik wist dat de Beekrombout hier zeldzaam is heb ik direct foto's gemaakt. Na enige tijd heb ik de libel gevangen, zodat we

ook mooi het borststuk konden fotograferen (Figuur 2). In het half uur voor ik hem ving zat het mannetje meestal op vegetatie direct langs de beek, soms maakte hij een korte vlucht over het water. Eén keer viel hij uit naar een andere Beekrombout die langs kwam vliegen. Opvallend was dat tot twee keer toe een mannetje Weidebeekjuffer op de rustende Beekrombout ging zitten die zich er weinig van aantrok (Figuur 3). Thuis gekomen heb ik aan de hand van de foto's de libel eenvoudig als Beekrombout kunnen determineren: de geheel zwarte poten, de borststuktekening en het knotsvormige achterlijf met relatief veel zwarte tekening passen uitsluitend bij deze soort. In 2012 heb ik in de vliegtijd opnieuw gezocht nabij de waarnemingslocatie van 2011. Op 5 en

Figuur 1. De Drentsche Aa nabij de vindplaats van Beekrombout (*Gomphus vulgatissimus*), 5 juli 2011. *Gomphus vulgatissimus* habitat on the Drentsche Aa, 5 July 2011 (Foto: S. Bot).

Figuur 2. Mannetje Beekrombout (*Gomphus vulgatissimus*) op 7 juni 2012 langs de Drentsche Aa.
Male Gomphus vulgatissimus recorded on June 7, 2012, along the Drentsche Aa (Foto: S. Bot).

7 juni 2012 nam ik respectievelijk één en twee exemplaren waar. Op 10 juni 2012 vond Robert Pater een exemplaar (waarneming.nl).

Waarnemingen in Noord-Nederland

De Beekrombout is een karakteristieke soort voor benedenlopen van beekdalen met een goede waterkwaliteit en een rijke structuur. Deze waarneming aan het Oudemolense Diep is in 2012 één van de eerste waarnemingen van Beekrombout in Noord-Nederland. Er is één historische waarneming bekend uit de drie noordelijke provincies, ook in het Drentsche Aa-gebied, op 8 juni 1922 bij Zeegse (Landelijk Libellenbestand van de NVL, Vlinderstichting & EIS-Nederland). Verder wordt de soort sinds 2005 op enkele plekken in Zuidoost-Drenthe (omgeving Coevorden) waargenomen, nabij de grens met Duitsland en Overijssel (LIBELLENWERK GROEP DRENTHÉ, 2005). Ondanks haar relatieve zeldzaamheid in Noord-Nederland is het toch niet helemaal onverwacht dat de soort opduikt langs de Drentsche Aa. Al deze observaties passen mogelijk in het spectaculaire herstel van de Beekrombout-populaties sinds de jaren '90 in Nederland (KETELAAR, 2010). De soort is inmiddels bijvoorbeeld op veel plekken in Overijssel aan te treffen, tot op ongeveer 50 kilometer van de Drentsche Aa (NVL, 2002; RUITER, 2002; BOUWMAN ET AL, 2008). In het aangrenzende Niedersachsen is

de soort met uitsterven bedreigd (ALTMÜLLER, 1985; WWW.LIBELLENINFO.DE), maar in de grensregio met Nordrhein-Westfalen komen grensoverschrijdend populaties voor (KETELAAR, 2010). Daarnaast lijkt het Drentsche Aa-gebied een geschikt biotoop voor Beekrombout. De waterkwaliteit is er de laatste jaren sterk verbeterd (SIKKENS ET AL., 2004). De oevers zijn rijk begroeid en in de omgeving komt een kleinschalig landschap met onder andere houtwallen, hooilanden en bosjes voor. Tevens zijn de typische begeleiders van Beekrombout, Weidebeekjuffer en Blauwe breedscheenjuffer (*Platycnemis pennipes*), zeer algemeen in het gebied (NVL, 2002).

Zwervers of een populatie?

Aan de hand van de waarneming uit 2011 van twee imagines was niet vast te stellen of er in de Drentsche Aa sprake is van een populatie dan wel of het om zwervers gaat. Met de nieuwe waarnemingen uit 2012 lijkt de aanwezigheid van een populatie wel waarschijnlijk. De dichtstbijzijnde populaties in Niedersachsen liggen rond Hannover in het stroomgebied van de Aller op een stordige 250 km in vogelvlucht van Oudenmolen (EGGERS ET AL. 1996). De populaties in het grensgebied van Nederland met Nordrhein-Westfalen zijn dichterbij gelegen. De waarneming werd verricht net voor een periode met slecht weer. Zodoende heb ik de locatie

niet meer bezocht binnen de hoofdvliegtijd van Beekrombout. Beekrombouts hebben in Nederland de piek van de vliegtijd eind mei. Daarna nemen de aantallen snel af. In de tweede decade van juni zijn ze al bijna verdwenen (NVL 2002, www.waarneming.nl). Gezien de geschiktheid van het gebied en de toename van de soort in Nederland zou het me niet verbazen mocht er in de omgeving een populatie aanwezig zijn. Waarnemingen van tengerale dieren of vondsten van larvenhuidjes zouden hierover uitsluitsel kunnen geven. Ook de komende jaren zal ik tijdens de vliegtijd zeker op zoek gaan naar Beekrombout in Noord-Drenthe en ik nodig jullie uit het zelfde te komen doen!

Sander Bot

Postbus 41139

9701 CC Groningen

sanderbot@yahoo.co.uk

Summary

Bot, S., 2012. Observation of *Gomphus vulgatissimus* along the Drentsch Aa in June 2011. *Brachytron* 15(1): 53-55.

On 4 June, 2011, two individuals of *Gomphus vulgatissimus* were observed in National Park the Drentsche Aa (Drenthe). A male was captured and photographed. This observation constitutes the northernmost sighting in the Netherlands. There is one historical record of an earlier sighting at the same location. The species is expanding its range in the Netherlands, so the sighting was not unexpected. It remains unknown whether the individuals were casual vagrants, or whether they originated from a local population. As additional observations have been done in June 2012, it is to be expected that the Drenthse Aa area holds a population.

Keywords:

Odonata, Anisoptera, *Gomphus vulgatissimus*, Drentsche Aa, Drenthe, The Netherlands

Figuur 3. Weidebeekjuffer (*Calopteryx splendens*) rustend op mannetje Beekrombout (*Gomphus vulgatissimus*) op 4 juni langs de Drentsche Aa.

Calopteryx splendens resting on a *Gomphus vulgatissimus* male on June 4, 2011, along the Drentsche Aa (Foto: P. Bot).

Literatuur

- AltMüller, R., 1985.** Libellen - Rote Liste der in Niedersachsen gefährdeten Libellen. Niedersächsisches Landesverwaltungsamt Fachbehörde für Naturschutz, Hannover.
- Bouwman, J.H., V.J. Kalkman, G. Abbingh, E.P. de Boer, R.P.G. Geraeds, D. Groenendijk, R. Ketelaar, R. Manger & T. Termaat, 2008.** Een actualisatie van de verspreiding van de Nederlandse Libellen. *Brachytron* 11(2): 103-198.
- Eggers T.O., Grabow K., Schütte C. & Suhling F., 1996.** Die Flußjungfern (Odonata: Gomphidae) der südlichen Allerzuflüsse, Niedersachsen - Gomphid dragonflies (Odonata) in the southern tributaries of the river Aller, Niedersachsen, Germany. *Braunschweiger naturkundliche Schriften* 5(1): 21-34.
- Ketelaar, R., 2010.** Recovery and further protection of rheophilic Odonata in the Netherlands and North Rhine-Westphalia. *Brachytron* 12(1/2):38-49.
- Libellenwerkgroep Drenthe, 2005.** Beekrombout GOMPVULG nieuwe soort voor Drenthe. NVL-Nieuwsbrief 9(2): 14.
- Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, 2002.** De Nederlandse libellen (Odonata). Nederlandse Fauna 4. Nationaal Historisch Museum Naturalis, KNNV uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- Ruiter, E., 2002.** Beekrombout (*Gomphus vulgatissimus*) vestigt zich langs de gehele Overijsselse Vecht. NVL-Nieuwsbrief 6(2): 5-7.
- Sikkens, M., Soppe, G. & H. Wannigen, 2004.** Vroeger was niet alles beter. Waterkwaliteit Drentsche Aa vanaf 1933 in beeld gebracht. *H2O* 37(18): 29-34

Websites

www.libelleninfo.de
www.waarneming.nl